

HUMAN RIGHTS ACTION | AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO PRAVDE
g-din Duško Marković, ministar pravde i potpredsjednik Vlade Crne Gore

Podgorica, 24.6.2013.

Predmet: Predložene izmjene i dopune Krivičnog zakonika

Poštovani gospodine Markoviću,

imajući u vidu da je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona u skupštinskoj proceduri i da još uvijek nije usvojen, koristimo priliku da još jednom apelujemo da razmotrite naš predlog dodatnih izmjena u cilju njegovog potpunijeg i dugoročnijeg usklađivanja sa međunarodnim standardima i preporukama, kao i Ustavnim garancijama.

U nastavku Vam dostavljamo sedam (7) obrazloženih predloga u odnosu na:

- 1) brisanje preostalih krivičnih djela iz Glave XVII KZ CG, *Krivična djela protiv časti i ugleda*, posebno onih koja se gone po službenoj dužnosti i za koje je propisana kazna zatvora;
- 2) propisivanje novih krivičnih djela u cilju pojačane zaštite novinara;
- 3) upotpunjavanje inkriminacije zločina iz mržnje;
- 4) predlog novog člana KZ-a, *Povreda slobode izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije*;
- 5) izmjenu i dopunu člana 159 – *Povreda ravnopravnosti*;
- 6) izmjenu i dopunu člana 405 – *Nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenja ljudi*, i člana 446 – *Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu*, u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima;
- 7) *strožije kažnjavanje k.d. Zlostavljanje i k.d. Mučenje*, i produžavanje roka zastarjelosti za krivično gonjenje u odnosu na ta djela, imajući u vidu preporuku u tom pravcu Komiteta za ljudska prava Republici Srbiji.

Od navedenih predloga, jedino predlog broj 7 nismo podnijeli u toku javne rasprave o izmjenama KZ-a, ali smo ga istakli u izvještaju “Procesuiranje mučenja i zlostavljanja u Crnoj Gori”, čijem ste predstavljanju prisustvovali.

Veoma nas raduje prihvatanje ostalih predloga koje smo iznijeli u toku javne rasprave.

S poštovanjem,

Tea Gorjanc-Prelević, izvršna direktorica

1. Brisanje krivičnih djela iz Glave XVII KZ CG - Krivična djela protiv časti i ugleda

Predlažemo logično upotpunjavanje odluke o dekriminalizaciji krivičnih djela Uvreda i Kleveta, dekriminalizacijom i svih drugih krivičnih djela iz glave XVII KZ CG, a posebno onih krivičnih djela iz te grupe koja se još uvijek gone po službenoj dužnosti (Povreda ugleda naroda, manjinskih zajednica i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, čl. 199; Povreda ugleda strane države ili međunarodne organizacije, čl. 200 i posebno onoga za koje je još uvijek predviđena zatvorska kazna (Povreda ugleda Crne Gore, čl. 198).

Obrazloženje

Neophodno je dekriminalizovati navedena krivična djela, jer pored činjenice da predstavljaju posebne oblike uvrede ili klevete, propisane kazne, a pogotovo kazna zatvora za krivično djelo iz čl. 198 (Povreda ugleda Crne Gore), kao i činjenica da se učinoci ovih krivičnih djela gone po službenoj dužnosti, čine ova krivična djela i težim nego što su bila k.d. Uvreda i Kleveta, te se se njima još više ograničava pravo na slobodu izražavanja.

Što se tiče k.d. Iznošenje ličnih i porodičnih prilika (čl. 197), smatramo da se radi o posebnom obliku uvrede, s obzirom da se za postojanje ovog djela zahtijeva da je ono što se iznijelo ili pronijelo moglo štetiti časti i ugledu, dok je bez značaja istinitost ili neistinitost onoga što se iznosi ili pronosi. Zbog toga smatramo da je priroda i ovog krivičnog djela krajnje subjektivna, da ga je nemoguće precizno i jasno definisati, što nije u skladu s načelom nulla poena sine lege certa, koje nalaže da se u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavaju neodređene norme, koje je prihvaćeno u praksi Evropskog suda za ljudska prava.

Takođe, ovo krivično djelo, zahtjeva da je ono što se iznijelo ili pronijelo moglo štetiti časti i ugledu, a stavom 4, kao razlog za oslobađanje od odgovornosti propisana je mogućnost utvrđivanja istinitosti onoga što se iznosilo ili pronosilo iz ličnog ili porodičnog života, što je potpuno suprotno smislu zaštite prava na privatni život, kao i smislu zaštite časti i ugleda, pa predstavlja još jedan razlog za dekriminalizaciju ovog krivičnog djela.

U odnosu na čl. 200 Povreda ugleda strane države ili međunarodne organizacije, naglašavamo i apsurdnost ovog krivičnog djela kojim se štite samo države sa kojima Crna Gora ima diplomatske odnose odnosno organizacije čiji je Crna Gora član (npr. tako se ne štite EU i NATO).

Za detaljniju argumentaciju vidjeti: *Predlog reforme odgovornosti za povredu časti i ugleda u Crnoj Gori (reforma zakona o kleveti i uvredi)*, radna grupa NVO Akcija za ljudska prava, Akcija za ljudska prava, Podgorica, 2010.¹

¹ Dostupno na: http://www.hracion.org/wp-content/uploads/predlog_reforme-zakon_o_kleveti_i_uvredi.pdf

2. Nova krivična djela u cilju pojačane zaštite novinara

Predlažemo propisivanje novih krivičnih dijela u cilju pojačane zaštite novinara u obavljanju profesionalnih zadataka. Naime, u okviru Glave XV KZ (Krivična djela protiv sloboda i prava čovjeka i građanina), poslije člana 179, Sprječavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanje programa, predlažemo da se dodaju dva nova člana koja glase:

Član 179a

Sprječavanje novinara u vršenju profesionalnih zadataka

- (1) Ko silom ili prijetnjom da će neposredno upotrijebiti silu spriječi novinara u vršenju profesionalnih zadataka koje preduzima u okviru svojih ovlašćenja ili ga na isti način prinudi na vršenje profesionalnog zadatka, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine.
- (2) Ako prilikom izvršenja djela iz stava 1 ovog člana učinilac uvrijedi ili zlostavlja novinara ili mu nanese laku tjelesnu povredu ili prijeti upotrebom oružja, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (3) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana izvršeno u grupi ili na organizovan način, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Za pokušaj djela iz st. 1, 2 i 3 ovog člana kazniće se.

Član 179b

Napad na novinara u vršenju profesionalnih zadataka

- (1) Ko napadne ili prijeti da će napasti novinara u vršenju profesionalnih zadataka, kazniće se zatvorom do tri godine.
- (2) Ako je pri izvršenju djela iz stava 1 ovog člana novinaru nanesena laka tjelesna povreda ili je prijećeno upotrebom oružja, učinilac će se kazniti zatvorom od tri mjeseca do pet godina.
- (3) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana izvršeno u grupi ili na organizovan način, učinilac će se kazniti zatvorom od šest mjeseci do pet godina.
- (4) Za pokušaj djela iz st. 1, 2 i 3 ovog člana kazniće se.

Obrazloženje

Opravdanje predloga nalazimo u potrebi da se i na ovaj način djeluje preventivno, da se spriječe napadi na novinare prilikom obavljanja profesionalnih zadataka, odnosno obezbijedi njihova pojačana zaštita prilikom obavljanja djelatnosti obavještavanja javnosti, koja je od posebnog javnog interesa. Međunarodni standardi ljudskih prava obavezuju države da stvaraju sigurno okruženje za uživanje slobode izražavanja, koja je zagarantovana i Ustavom Crne Gore. Takođe, Deklaracija o zaštitnicima ljudskih prava posebno naglašava da će država

preuzeti sve potrebne mjere da zaštiti od nasilja prijetnji ili osvete one koji se zalažu za poštovanje ljudskih prava.² Cijenimo da su od svih osoba koje se zalažu za ostvarenje ljudskih prava novinari najviše ugroženi nasiljem, pa predlažemo da se i na ovaj način preventivno djeluje da se takvo nasilje ubuduće spriječi. O postojećim procesuiranim i neprocesuiranim napadima na novinare u Crnoj Gori, detaljnije vidjeti izvještaj o Procesuiranju napada na novinare Akcije za ljudska prava, dostupan na stranici: <http://www.hraction.org/wp-content/uploads/Izvj%C5%A1taj-o-procesuiranju-napada-na-novinare-14.3.2013-fin.pdf>.

Na predloženi način bi novinari, pri obavljanju profesionalne funkcije, stekli istu zaštitu kao i službena lica u obavljanju službenih zadataka.

Podržavamo i predlog Advokatske komore da se ista pojačana zaštita obezbjedi i advokatima.

3. Upotpunjavanje inkriminacije zločina iz mržnje

U Predlogu Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika od 15.5.2013. smo prepoznali težnju da se KZ unaprijedi tako što će se jasno predvidjeti da činjenje bilo kog krivičnog djela motivisanog mržnjom iz diskriminatorne pobude bude strožije kažnjavano. Pozdravljamo ovo nastojanje utemeljeno u instrumentima Savjeta Evrope.

Međutim, u odnosu na konkretno rješenje, predloženo u Predlogu **"Posebna okolnost za odmjerenje kazne za krivično djelo učinjeno iz mržnje"**, član 42a, imamo sljedeće primjedbe i predloge:

i. u tekstu predloženog člana je navedeno da će se otežavajućom okolnošću smatrati činjenje krivičnog djela iz mržnje *samo* zbog pripadnosti: "rasi, vjeroispovjesti, nacionalne ili etničke pripadnosti, pola, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta drugog lica...", a izostavljena su lična svojstva koja su u praksi posebno čest motiv diskriminacije: zdravstveno stanje, invaliditet, boja kože, političko ili drugo uvjerenje, jezik, obrazovanje, imovno stanje, rođenje, društveni položaj.

Primjećujemo i da odabrana svojstva nisu u skladu sa odabranim svojstvima u članu 159, stavu 2 (k.d. Povreda ravnopravnosti)³.

Ako se doslovno usvoji predložena dopuna KZ, krivična djela motivisana mržnjom zbog zdravstvenog stanja (npr. HIV/AIDS), invaliditeta (npr. prema osobama sa intelektualnim invaliditetom), političkog uvjerenja i drugih ličnih svojstava neće biti prepoznata i strožije sankcionisana kao krivična djela učinjena iz mržnje.

² Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unapređuju i zaštite univerzalno prihvaćena ljudska prava i osnovne slobode - *Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms* (A/RES/53/144), od 8.3.1999, čl. 12.

³ Čl. 159, st. 2: Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno zbog mržnje prema pripadniku grupe određene na osnovu rase, boje kože, religije, porijekla, državne ili nacionalne pripadnosti, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

Smatramo da nema opravdanja da svi vidovi diskriminatornih pobuda ne budu prepoznati kao podjednako štetni za društvo, pa predlažemo da se i gore navedena svojstva dodaju predloženoj definiciji, zajedno sa izrazom "i drugog ličnog svojstva", u skladu sa formulacijom Zakona o zabrani diskriminacije (čl. 2, st. 2). Kao dodatni argument za proširivanje liste osnova diskriminatorne motivacije, navodimo i presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Virabyan protiv Jermenije (Armenia)*, od 2.10.2012, u kojoj je utvrđeno kršenje članova 3 i 14 Konvencije zbog toga što država nije djelotvorno istražila indicije o političkoj motivaciji zlostavljanja u pritvoru. Takođe, Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, posebno njeni članovi 8, st. 1, b i 16, st. 5, govore u prilog potrebi da se i na ovaj način odlučno suzbijaju predrasude i mržnja protiv osoba sa invaliditetom. Konačno, napominjemo i da je na predloženi, širi način, predviđen "zločin iz mržnje" u Kaznenom zakonu Republike Hrvatske.

ii. Da bi se obezbijedilo strožije kažnjavanje izvršilaca krivičnih djela koja se u praksi javljaju kao najčešće manifestacije zločina motivisanih mržnjom, predlažemo propisivanje kvalifikovanih oblika sljedećih krivičnih djela za slučaj da su izvršena kao zločin iz mržnje: Laka tjelesna povreda (čl. 152 KZ), Silovanje (čl. 204 KZ), Razbojnička krađa (čl. 241), Uništenje i oštećenje tuđe stvari (čl. 253 KZ), Prinuda (čl. 165), Ugrožavanje sigurnosti (čl. 168), Izazivanje opšte opasnosti (čl. 327), Zlostavljanje (čl. 166a) i Mučenje (čl. 167).

Posebno predlažemo da se definicija k.d. Mučenje (čl. 167, st. 1):

"Ko drugom nanese veliki bol ili teške patnje, bilo da su tjelesne ili duševne, sa ciljem da od njega ili trećeg lica dobije priznanje ili drugo obavještenje, ili da ga nezakonito kazni ili da ga zastraši, ili da na njega izvrši pritisak, ili da zastraši ili izvrši pritisak na neko treće lice, ili iz nekog drugog razloga koji se zasniva na diskriminaciji" izmijeni tako da riječi "ili iz nekog razloga koji se zasniva na diskriminaciji" budu izuzete iz opisa osnovnog oblika djela i postanu dio opisa kvalifikovanog oblika djela, kao djela učinjenog iz mržnje.

Takođe, predlažemo da se propiše da je ubistvo izvršeno kao zločin iz mržnje Teško ubistvo (čl. 144 KZ), odnosno krađa izvršena kao zločin iz mržnje, Teška krađa (čl. 240 KZ).

iii. Da bi se spriječilo ponavljanje duge definicije "krivičnog djela učinjenog iz mržnje" u brojnim članovima zakona, predloženo je da se u okviru člana 142 KZ "Značenje izraza u ovom zakoniku", posle stava 30, doda stav 31, koji bi glasio:

"(31) Zločin iz mržnje je svako krivično djelo izvršeno iz mržnje prema bilo kom licu zbog njegove rase, boje kože, pola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, političkog ili drugog uvjerenja, jezika, vjere, etničke ili nacionalne pripadnosti ili socijalnog porijekla, imovine, rođenja, obrazovanja, društvenog položaja, starosne dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta ili drugog ličnog svojstva."

U ostalim odredbama bi se onda moglo govoriti o slučaju "kada je krivično djelo izvršeno kao zločin iz mržnje iz čl. 142, st. 31 ovog zakona..."

4. Predlog novog člana KZ: Povreda slobode izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije

Predlažemo da se po uzoru na krivična djela Povreda slobode izražavanja nacionalne ili etničke pripadnosti (čl. 160) i Povreda ispovijedanja vjere i vršenja vjerskih obreda (čl. 161) Krivičnim zakonom sankcioniše i povreda slobode izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije, odnosno, prinuda na izjašnjavanje o rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji, imajući u vidu čl. 19 Zakona o zabrani diskriminacije, koji deklarativno propisuje navedeno pravo i zabranu, ne predviđa nikakvu sankciju za njihovo kršenje.

Povreda slobode izražavanja nacionalne ili etničke pripadnosti Član 160

- (1) Ko sprječava drugog da izražava svoju nacionalnu ili etničku pripadnost ili kulturu, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
- (2) Kaznom iz stava 1 ovog člana kazniće se i ko prinudava drugog da se izjašnjava o svojoj nacionalnoj ili etničkoj pripadnosti.
- (3) Ako djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom do tri godine.

Član 19, st. 2 i 3 Zakona o zabrani diskriminacije:

”Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet i seksualnu orijentaciju. Rodni identitet i seksualna orijentacija su privatna stvar svakog lica i niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji”,

Propisivanjem krivičnog djela Povreda slobode izražavanja rodnog identiteta i seksualne orijentacije, obezbijedila bi se sankcija za povredu čl. 19, st. 2 i 3 Zakona o zabrani diskriminacije, i nedvosmisleno pokazalo opredjeljenje vlasti u Crnoj Gori za poštovanje prava na zabranu diskriminacije LGBT osoba.

5. Izmjena i dopuna člana 159, Povreda ravnopravnosti

Povreda ravnopravnosti Član 159

- (1) Ko zbog nacionalne ili etničke pripadnosti, pripadnosti rasi ili vjeroispovijesti ili zbog odsustva te pripadnosti ili zbog razlika u pogledu političkog ili drugog ubjeđenja, pola, jezika, obrazovanja, društvenog položaja, socijalnog porijekla, imovnog stanja ili nekog drugog ličnog svojstva, drugome uskrati ili ograniči ljudska prava i slobode utvrđena Ustavom, zakonima ili drugim propisima ili opštim aktima ili potvrđenim međunarodnim ugovorima ili mu na osnovu ove razlike daje povlastice ili pogodnosti, kazniće se zatvorom do tri godine.

(2) Ako je djelo iz stava 1 ovog člana učinjeno zbog mržnje prema pripadniku grupe određene na osnovu rase, boje kože, religije, porijekla, državne ili nacionalne pripadnosti, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

(3) Ako djelo iz stava 2 ovog člana učini službeno lice u vršenju službe, kazniće se zatvorom od jedne do osam godina.

Podržavamo predlog da se među diskriminatorne osnove dodaju i "rodni identitet" i "seksualna orijentacija".

Međutim, smatramo da iz stava 1 treba brisati riječ "ljudska", kako bi ostala šira formulacija "prava i slobode" zbog toga što je Crna Gora, prihvatanjem Protokola 12 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima prihvatila obavezu da zabrani diskriminaciju, ili neopravdano razlikovanje ljudi u odnosu na lična svojstva, u odnosu na svako pravo garantovano u državi, a ne samo u odnosu na ljudska prava predviđena Konvencijom, kao što je to bio slučaj prije usvajanja Protokola 12. Takođe, Zakon o zabrani diskriminacije definiše diskriminaciju kao "svako neopravdano, pravno ili faktičko, pravljenje razlike i postupanje ili propuštanje postupanja...". S druge strane, ako je cilj bio obezbijediti krivičnu sankciju samo u slučaju diskriminacije u odnosu na ljudska prava, a ne i druga prava u pravnom poretku Crne Gore, onda se ovaj član pokazuje kao suvišan imajući u vidu tekst člana.

6. Izmjena i dopuna odredbi čl. 405, Nedoizvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, i čl. 446, Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu, u cilju usklađivanja sa međunarodnim standardima

Odredbe čl. 405 i čl. 446 Krivičnog zakonika bi trebalo izmijeniti i dopuniti tako da se usklade sa međunarodnim standardima, posebno protokolima uz Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, koji se odnosi na prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, odnosno krijumčarenje migranata.

- Odredbu čl. 405, Nedoizvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi, izmijeniti tako što će se u stavu 3 nakon riječi "od strane više lica na organizovan način, zloupotrebom službenog položaja" dodati riječi "na nečovječan ili ponižavajući način" tako da glasi:

"Ako je djelo iz stava 2 ovog člana učinjeno od strane više lica na organizovan način, zloupotrebom službenog položaja, na nečovječan ili ponižavajući način ili na način kojim se ugrožava život ili zdravlje lica čiji se nedozvoljeni prelaz granice, boravak ili tranzit omogućava ili je krijumčaren veći broj ljudi, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina".

Poslije stava 3, dodaje se novi stav koji glasi:

"Lica prema kojima je izvršeno krivično djelo iz stava 3 ovog člana neće biti krivično gonjeni zbog nedozvoljenog prelaska državne granice".

Dosadašnji stav 4 postaje stav 5.

- Odredbu čl. 446 Zasnivanje ropskog odnosa i prevoz lica u ropskom odnosu, izmijeniti na način što će se u stavu 2 izbrisati riječi “iz jedne zemlje u drugu”, tako da glasi:

“Ko prevozi lica koja se nalaze u ropskom ili njemu sličnom odnosu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina”.

Obrazloženje

Držanje u ropskom položaju ostaje nažalost predmet interesovanja i u savremeno doba, a javlja se najčešće u vidu trgovine ljudskim bićima. Ključni međunarodni standard u ovoj oblasti je Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i prateći Protokoli, koja obavezuje Crnu Goru od 2001. godine.

Prvi prateći protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i djecom (Prvi protokol) uz Konvenciju definiše trgovinu ljudskim bićima⁴, a Drugi prateći protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom (Drugi protokol) definiše krijumčarenje ljudi.⁵ Smatramo da bi odredbe Krivičnog zakona trebalo dopuniti kako bi se adekvatno uskladile sa međunarodnim standardima.

- Krivičnim zakonom je predviđeno krivično djelo Nedoizvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi (čl. 405)⁶, međutim, ovom odredbom se samo djelimično uspostavlja adekvatna zaštita prava krijumčarenih lica.

Naime, ugrožavanje života ili zdravlja krijumčarenih migranata je sankcionisano, dok nehumano ili ponižavajuće postupanje, uključujući tu i eksploataciju migranata, nijesu predviđeni kao kvalifikovani oblik krivičnog djela, što predstavlja odstupanje od standarda postavljenog u Drugom protokolu (čl. 6, stav 3 (b)), prema kojem su kao otežavajuće ustanovljene i okolnosti koje sa sobom nose nehuman ili degradirajući tretman, uključujući i eksploataciju krijumčarenih migranata.

⁴ Trgovina ljudskim bićima definisana je kao „vrbovanje, prevoženje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem prijetnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja ili davanja ili primanja novca ili koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije“ (čl. 3, st. 1).

⁵ Krijumčarenje ljudi definisano je kao „obezbjeđivanje nelegalnog ulaska u državu potpisnicu lica koje nije njen državljanin ili lica koje u toj državi nema stalni boravak, a u cilju sticanja, na neposredan ili posredan način, finansijske ili druge materijalne koristi“ (čl. 3, st. 1).

⁶ (1) Ko bez propisane dozvole pređe ili pokuša da pređe granicu Crne Gore, naoružan ili upotrebom nasilja, kazniće se zatvorom do jedne godine.

(2) Ko se bavi nedozvoljenim prebacivanjem drugih lica preko granice Crne Gore ili ko iz koristoljublja omogućava drugom nedozvoljeni prelaz granice ili nedozvoljen boravak ili tranzit, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina.

(3) Ako je djelo iz stava 2 ovog člana učinjeno od strane više lica na organizovan način, zloupotrebom službenog položaja ili na način kojim se ugrožava život ili zdravlje lica čiji se nedozvoljeni prelaz granice, boravak ili tranzit omogućava ili je krijumčaren veći broj ljudi, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do deset godina.

(4) Sredstva namijenjena ili upotrijebljena za izvršenje djela iz st. 1 do 3 ovog člana oduzeće se.

Takođe, KZ nije propisao da migranti neće biti krivično gonjeni za nedozvoljen prelaz državne granice ako postanu žrtve krivičnog djela navedenog u stavu 3, člana 405 KZ-a, što takođe predstavlja odstupanje od standarda propisanog u Drugom protokolu (čl. 5).

- Odredbom člana 446 KZ-a predviđeno je krivično djelo Zasnivanje ropškog odnosa i prevoz lica u ropškom odnosu⁷, dok se stavom 2 kao uslov za postojanje krivičnog djela predviđa da se prevoz lica mora obaviti „iz jedne zemlje u drugu“.

Prevoz lica bi trebalo da bude kažnjiv bez obzira na to da li se prevoz vrši preko granice ili unutar državne granice. Doslovnim tumačenjem ove zakonske odredbe došlo bi se do suprotnog zaključka – da krivično djelo ne postoji ukoliko je obavljeno unutar granica jedne države. Zbog toga bi ovu odredbu trebalo izmijeniti.

7. Propisivanje strožijeg kažnjavanja za krivična djela Zlostavljanje (čl. 166a), Mučenje (čl. 167) i Iznuđivanje iskaza (čl. 166)

Propisane kazne za krivična djela:

- Zlostavljanje, iz čl. 166a, st. 2, u kvalifikovanom obliku, slučaju kada ga počini službeno lice u vršenju službe, od 3 mjeseca do 3 godine,
- Mučenje, iz čl. 167, st. 2, za službeno lice najviše od 1 do 8 godina, i
- Iznuđivanje iskaza, iz čl. 166, st. 2, od 2 do 10 godina (za Iznuđivanje iskaza praćeno teškim nasiljem),

pri čemu je omogućeno izricanje uslovne osude, suviše su blage, imajući u vidu praksu Komiteta protiv mučenja UN, koja odgovarajućim sankcijama za mučenje smatra one od 6 do 20 godina zatvora.⁸ Rok zastarjelosti ovih krivičnih djela takođe nije odgovarajući, imajući u vidu niske kazne.

Treba imati u vidu da je Komitet za ljudska prava kritikovao niske kazne i rok zastarjelosti prilikom razmatranja Krivičnog zakonika Republike Srbije, koji sadrži isti raspon kazni za navedena djela kao

⁷ (1) Ko, kršeći pravila međunarodnog prava, stavi drugog u ropški ili njemu sličan odnos ili ga drži u takvom odnosu, kupi, proda, preda drugom licu ili posreduje u kupovini, prodaji ili predaji ovakvog lica ili podstiče drugog da proda svoju slobodu ili slobodu lica koje izdržava ili o kojem se stara, kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.

(2) Ko prevozi lica koja se nalaze u ropškom ili njemu sličnom odnosu iz jedne zemlje u drugu, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ko djelo iz st. 1 i 2 ovog člana učini prema maloljetnom licu, kazniće se zatvorom od pet do petnaest godina.

⁸ "Sprečavanje i kažnjavanje mučenja i drugih oblika zlostavljanja – priručnik za sudije i tužioce", Radmila Dragičević-Dičić, dr Ivan Janković, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 2011, str. 61 i 182. Takođe, Chris Ingelse, "The UN Committee against Torture: An Assessment", Kluwer Law International, 2001, strana 342.

i Krivični zakonik Crne Gore.⁹

Takođe, za k.d., koje se u praksi dodatno snižavaju i omogućavaju izricanje uslovne osude, odnosno izrazito blagu kaznenu politiku u odnosu na sankcionisanje drastičnih zloupotreba ovlašćenja od strane državnih službenika, kako smo pokazali u izvještaju “Procesuiranje zlostavljanja i mučenja u Crnoj Gori”.

Ovakva kaznena politika, koju omogućavaju niske propisane kazne za navedena krivična djela, ne doprinosi djelotvornoj zabrani i sprječavanju mučenja i drugog zlostavljanja, odnosno zaštiti apsolutno zaštićenog ljudskog prava, od koga je zabranjeno odstupiti i za vrijeme ratnog stanja.

⁹ Završne napomene Komiteta za ljudska prava u odnosu na izvještaj Republike Srbije od 24.3.2011, stav 11 (“Komitet zabrinjava kažnjavanje za mučenje i zlostavljanje kaznom čiji je maksimum osam godina zatvora, kao i rok zastarjelosti od deset godina. Država ugovornica treba da izmijeni svoje zakone i praksu, kako u cilju povećanja maksimuma zatvorske kazne za mučenje i slična krivična djela, tako i roka zastarjelosti, imajući u vidu težinu tih zločina.” *The Committee is concerned that torture and ill-treatment are only punishable by a sentence of up to a maximum of eight years’ imprisonment, and that the statutory limitation period is ten years. **The State party should amend its legislation and practice, both with respect to the length of the maximum prison term for torture and related crimes, and extend the statutory limitation period, bearing in mind the gravity of such crimes.***.)